

Nr 138.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1947/48 till statens avtalsnämnd; given Stockholms slott den 28 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1947.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om anslag för budgetåret 1947/48 till statens avtalsnämnd samt anför därvid följande.

I propositionen nr 311 till 1946 års riksdag, bilaga 5, framlade Kungl. Maj:t förslag om utbyggnad av organisationen för handläggning av kollektivavtalsfrågor inom statsförvaltningen. Med bifall till detta förslag anvisade riksdagen i skrivelse den 19 november 1946, nr 501, till statens avtalsnämnder å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

I årets statsverksproposition, sjunde huvudtiteln (s. 45), har i avbidan på ytterligare utredning i fråga om institutionens konstruktion, verksamhetsområde m. m. preliminärt beräknats ett förslagsanslag under rubriken Statens avtalsnämnder till ett belopp av 80 000 kronor. Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga.

Kungl. Maj:ts förslag till 1946 års riksdag avsåg en utbyggnad av den nuvarande provisoriska organisationen för handläggning av kollektivavtalsfrågor inom statsförvaltningen. Det var därvid avsett att dels åstadkomma en utvidgning av organisationen, vilken dittills omfattat vissa större förvaltningsgrenar, huvudsakligen inom försvaret och kommunikationsverken, dels tillskapa ett centralt samarbetsorgan med ett för hela förhandlingsverksamheten gemensamt kansli. Slutlig ställning hade icke tagits till frågan om avtalsnämndernas befogenheter i förhållande till de närmast berörda myndigheterna. Inrättandet av en förhandlingsinstitution även för de statliga bolagen hade ansetts böra bero på överenskommelse mellan bolagen. Denna fråga behandlades ej i propositionen i vidare mån, än att där uttalades principen, att om den statliga institutionens ledare och kansli anlidades även för bolagens avtalsinstitution, härav betingade kostnader borde bestridas av bolagen.

Riksdagens beslut i ämnet innebar ett godkännande av de huvudsakliga riktlinjer för den statliga avtalsorganisationens utbyggnad, som uppdragits i propositionen. Riksdagen erinrade om vikten av samarbete mellan avtalsnämnderna och de närmast berörda myndigheterna och framhöll vidare, att kontakt även borde upprätthållas med de statliga bolagen och deras eventuellt blivande avtalsinstitution liksom med organisationerna på den öppna arbetsmarknaden. Riksdagen uttalade slutligen, att i samband med äskande framdeles av anslag för avtalsnämndernas fortsatta verksamhet en redogörelse borde lämnas riksdagen för lösningen av de organisationsfrågor, vilka lämnats öppna i propositionen.

Genom beslut den 3 januari 1947 har Kungl. Maj:t förordnat om inrättande av en särskild nämnd, betecknad statens avtalsnämnd, för handläggning av kollektivavtalsfrågor berörande statsanställd arbetarpersonal. Kungl. Maj:t har samma dag förordnat ordförande i statens avtalsnämnd samt uppdragit åt denne att samtidigt vara ordförande i kommunikationsverkens och försvarets avtalsnämnder, vilka tills vidare under arbetet med planeringen av organisationens utbyggnad fortsätta sin verksamhet i enlighet med tidigare meddelade föreskrifter.

Vid den fortsatta organisationsutredningen har det visat sig nödvändigt att ännu någon tid pröva sig fram, innan mera definitiva riktlinjer för verksamheten fastslås. Avsikten är att till en början organisera den centrala förhandlingsinstitutionen, statens avtalsnämnd, med det antal ledamöter som erfordras för att inom nämnden skall finnas erforderligt antal förhandlingsledare att vid sidan av ordföranden fungera inom olika förvaltningsområden samt erforderlig sakkunskap angående avtalsfrågor i allmänhet och angäen-

de administrativa förhållanden. Vidare pågår en upporganisation av institutionens sekretariat, vilket under sin hittillsvarande anslutning till kommunikationsverkens och försvarets avtalsnämnder arbetat under provisoriska former och med resurser avsevärt understigande vad som erfordras för att tillgodose behovet på längre sikt för hela det statliga avtalsområdet.

Såsom närmare framgår av redogörelsen i 1946 års proposition, äro de hittillsvarande nämndernas befogenheter olika, i det att försvarets avtalsnämnd har att i viss utsträckning fatta avgöranden för myndigheternas räkning, varemot kommunikationsverkens avtalsnämnd mera är att betrakta som ett rådgivande organ, vars verksamhet icke innebär att myndigheterna avkopplas från ansvaret för avgörandena. Under organisationsarbetet har det funnits tillrådligt att ännu så länge bibehålla denna principiella skillaktighet i handläggningen av försvarets och kommunikationsverkens avtalsfrågor och att i detta avseende likställa den övriga civilförvaltningen med kommunikationsverken. Avtalsförhållandena inom försvaret synas vidare motivera, att man för detta förvaltningsområde bibehåller ett speciellt avtalsorgan, förslagsvis benämnt försvarets avtalsdelegation, vilket torde kunna konstrueras i stort sett liksom försvarets avtalsnämnd. Som ordförande i denna delegation bör anlitas ordföranden eller annan ledamot i avtalsnämnden. Delegationens övriga ledamöter böra utses av försvarsmyndigheterna. Förhandlingar om slutande av kollektivavtal böra föras av den sålunda fungerande ordföranden i delegationen — eventuellt biträdd av annan nämndledamot — under medverkan av en eller flera av delegationens ledamöter. Utlåtanden till myndigheterna i frågor om tolkning av gällande kollektivavtal inom försvaret torde lämpligen böra avgivas av delegationen, som dock bör hänskjuta fall av större räckvidd till avtalsnämnden för avgivande av utlåtande.

Vad åter angår avtalsverksamheten inom civilförvaltningen har det visat sig knappast vara behövt att behålla kommunikationsverkens avtalsnämnd eller att bilda en däremot svarande nämnd för civilförvaltningen i övrigt. Oavsett hur denna fråga löses böra sådana avtalsförhandlingar inom civilförvaltningen som med hänsyn till sin vikt kräva avtalsinstitutionens medverkan ledas av ordföranden eller annan ledamot i den centrala nämnden, eventuellt biträdd av någon av nämndens övriga ledamöter. Liksom förut böra även verksrepresentanter deltaga. Huruvida dessa utses av verken enbart såsom deltagare i särskilda förhandlingar eller såsom ledamöter av ett stående förhandlingskollegium torde vara utan större betydelse för själva avtalsförhandlingarna. I tolkningsfrågor, där verksmyndigheterna böra ha det formella avgörandet, torde den centrala nämnden lämpligen kunna fungera som konsulterande organ. Nämnden torde ofta behöva konferera med verken i både tolkningsfrågor och andra avtalsärenden; om speciella nämnder icke anordnas, torde sådana konferenser utan olägenhet kunna anordnas i fria former.

Vad angår personalstaten för förhandlingsinstitutionen får jag till en början beträffande anställningsförhållandena för ordföranden i statens avtalsnämnd erinra, att i propositionen 1946: 311 gjordes en jämförelse med an-

ställningsvillkoren för befattningarna såsom ordförande och chef för statens sakrevision och för statens organisationsnämnd, vilken jämförelse ansågs böra tagas till utgångspunkt vid fastställandet av anställningsvillkoren för ordföranden i avtalsnämnden. Det genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 3 januari 1947 fastställda arvudet till ordföranden motsvarar avlöningen till verkschef i lönegraden C 12. Jag förordar, att för avtalsnämnden från och med nästa budgetår uppföres en befattning på ordinarie stat i samma löneställning som enligt de blivande avlöningsbestämmelserna skall tillkomma tjänst i nämnda lönegrad. Befattningen bör tillsättas medelst förordnande på viss tid, högst 6 år.

Antalet övriga ledamöter i avtalsnämnden torde få bestämmas av Kungl. Maj:t. Tills vidare torde antalet kunna beräknas till fyra. Till dessa ledamöter böra utgå arvoden, fördelade på årsarvoden samt arvoden för deltagande i sammanträden vid avtalsförhandlingar eller eljest. Årsarvodena torde böra enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå med högst 5 000 kronor och sammanträdesarvodena med högst 30 kronor.

Till de av försvarsmyndigheterna utsedda ledamöterna i försvarets avtalsdelegation böra, liksom för närvarande gäller för myndigheternas representanter i försvarets avtalsnämnd, utgå arvoden för deltagande i sammanträden vid förhandlingar om slutande av kollektivavtal. Dessa arvoden torde i fortsättningen såsom hittills böra utgå enligt kommittékungörelsen. Det har vidare framhållits såsom önskvärt, att sammanträdesarvoden även tillerkännas de befattningshavare, som av verksmyndigheterna utses att såsom förhandlingsrepresentanter eller sakkunniga närvara vid sådana sammanträden som nyss nämnts. Jag anser för min del skäligt, att även i dessa fall får utgå sammanträdesarvode enligt kommittékungörelsen. Sådant arvode bör bestridas av vederbörande verk.

Såsom i det föregående blivit antytt är en upporganisation av kansliet en viktig förutsättning för vinnande av effektivitet i ledningen och samordnandet av förhandlingsverksamheten. Bland kansliets uppgifter må här nämnas

att biträda vid uppläggning och samordning av lönestatistik inom det statliga avtalsområdet;

att insamla, bearbeta och sammanställa lönestatistik rörande likartade avtalsområden;

att biträda vid kollektivavtalsförhandlingar och i anslutning därtill granska förslag till nya avtal;

att medverka vid utarbetande av förslag till enhetliga kollektivavtalsbestämmelser för likartade avtalsområden;

att utreda till avtalsnämnden hänskjutna ärenden;

att följa lagstiftning och praxis inom det arbetsrättsliga området samt biträda vederbörande verk och företag med utredningar i frågor av arbetsrättslig natur;

att då så påkallas biträda vederbörande verk och företag vid lokala och centrala förhandlingar rörande avtals tolkning samt vid rättegång inför arbetsdomstolen, vid skiljeförfaranden i arbetsrättsliga tvister m. m.;

att upprätta förslag till utlåtanden över remisser o. d.; samt

att ombesörja protokollföring och korrespondens.

Att på nuvarande stadium upprätta en detaljerad personalstat för kansliet är förenat med vissa svårigheter. Det kan förutsättas, att den stat som här föreslås ganska snart kan behöva jämkas med ledning av vunna erfarenheter. Försiktighet bör därför iakttagas i fråga om uppförandet av tjänster i personalförteckningen för nästa budgetår; i stället böra medel stå till förfogande för den förstärkning av organisationen, som under budgetåret kan visa sig påkallad. Personalförteckningen bör till en början, utom ordförande-befattningen, endast upptaga extra ordinarie befattningar.

Med hänsyn till vikten och omfattningen av de göromål, som handhas av kansliet, bör som dess ledare närmast under ordföranden anlitas en erfaren och i övrigt väl kvalificerad arbetskraft. Jag förordar, att härför avses en byrådirektörsbefattning i nuvarande lönegraden Eo 28. Vid planeringen av organisationen har framhållits behovet av två befattningshavare i förste byråsekreterarställning, av vilka den ene skulle företrädesvis ha att svara för statistiska arbeten, medan den andre företrädesvis skulle biträda vid handläggningen av frågor av arbetsrättslig och administrativ natur. För egen del vill jag förorda, att i personalförteckningen upptages en förste byråsekreterartjänst i nuvarande lönegraden Eo 24 samt att medel beräknas för anställande i mån av behov av en arvodesavlönad befattningshavare i ungefärligen motsvarande löneställning.

Härjämte erfordras medel till avlönande av amanuens- och biträdespersonal samt till kostnader för tillfälligtvis anlitate sakkunniga, tillfällig skrivhjälp m. m. Vidare böra medel stå till förfogande för bestridande av statens andel i kostnaden för anlitate av opartisk ordförande vid förhandlingar som föras genom nämnden eller delegationen. Under icke-ordinarieposten i den blivande avlöningsstaten bör för dessa ändamål avses ett belopp vilket bortsett från de nya lönebestämmelserna synes kunna beräknas till 25 000 kronor. Jag förutsätter, att vederbörande verksammyndigheter skola ställa den ytterligare biträdespersonal till förfogande, som kan bli behövlig vid bråds-kande förhandlingslägen, då nämndens personal är otillräcklig.

Såväl byrådirektören som de honom underställda befattningshavarna böra utöver kansliarbetet ha till åliggande att, i den mån det påkallas, delta i eller biträda vid de sammanträden som förekomma i samband med förhandlingar mellan avtalsnämnden, försvarets avtalsdelegation eller vederbörande verksammyndighet å ena och arbetarorganisation å andra sidan. Detta åliggande kan medföra en stark ojämnhet i arbetsbelastningen och tidvis bli påtagligt betungande. Då det är vanskligt att låta åliggandet påverka löneplaceringen — vilket i princip hade varit att föredraga — tillstyrker jag, att särskild ersättning för ifrågavarande uppdrag må, såvida fråga ej är om befattningshavare med författningssenlig rätt till övertidsersättning, enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå vid sådana sammanträden som utanför vanlig tjänstgöringstid äga rum i samband med förhandlingar om slutande av kollektivavtal. Även den nu ifrågavarande särskilda ersättningen synes böra beräknas enligt kommittékungörelsen.

För nästa budgetår bör personalförteckning för statens avtalsnämnd fastställas och medelsanvisning ske under ett avlönings- och ett omkostnadsanslag. Personalförteckningen bör i enlighet med vad i det föregående anförts upptaga dels en befattning såsom ordförande och chef i lönegrad motsvarande nuvarande lönegraden C 12, dels följande extra ordinarie befattningar, nämligen en befattning såsom byrådirektör i lönegrad motsvarande Eo 28 och en befattning såsom förste byråsekreterare i lönegrad motsvarande Eo 24.

Under avlöningsanslaget bör upptagas en ordinariepost, som enligt de blivande avlöningsbestämmelserna kan beräknas till 23 700 kronor.

Under en post till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, vilken för nästa budgetår torde få upptagas såsom förslagspost, böra beräknas års- och sammanträdesarvoden till övriga ledamöter i avtalsnämnden. Under förutsättning att fyra ledamöter tillsätts beräknar jag det härför erforderliga beloppet till 20 000 kronor. Vidare böra beräknas förslagsvis 3 000 kronor till de i det föregående berörda sammanträdesarvoden, beräknade i enlighet med kommittékungörelsen, som skola utgå till ledamöter i försvarets avtalsdelegation och till vissa befattningshavare i avtalsnämnden. Anslagsposten bör i enlighet härmed upptagas till 23 000 kronor.

Även icke-ordinarieposten torde med hänsyn till ovissheten om personalbehovet under den närmaste tiden få upptagas förslagsvis. I enlighet med vad förut tillstyrkts skulle enligt nuvarande avlöningsbestämmelser för befattningshavare i lönegraderna Eo 28 och 24 och för en befattningshavare med arvode ungefär motsvarande Eo 24 beräknas 30 000 kronor samt till amanuens- och biträdespersonal, tillfälliga sakkunniga m. m. 25 000 kronor, eller sålunda tillhopa 55 000 kronor. Den allmänna löneregleringen förändrar emellertid en uppräknig av posten med 20 000 kronor till 75 000 kronor.

För rörligt tillägg bör enligt de nya avlöningsbestämmelserna beräknas ett belopp av 5 300 kronor.

Avlöningsanslaget bör således upptagas till $(23\ 700 + 23\ 000 + 75\ 000 + 5\ 300 =) 127\ 000$ kronor.

Omkostnadsanslaget torde böra beräknas till 15 000 kronor, därav 300 kronor till sjukvård m. m., 1 000 kronor till reseersättningar och återstoden till expenser.

Vad slutligen angår de statliga bolagens förhandlingsverksamhet har samarbete organiserats mellan följande bolag, nämligen Svenska skifferolja-aktiebolaget, aktiebolaget Svensk torvförädling, Norrbottens järnverk aktiebolag, aktiebolaget Ceaverken och aktiebolaget Tipstjänst. Den av dessa företag bildade organisationen fungerar under samråd med ordföranden i statens avtalsnämnd. Avsikten är att, sedan förhandlingsinstitutionen inom själva statsförvaltningen fått fastare former, fullfölja organisationsarbetet på de statliga bolagens område. I avvaktan på att så sker torde vissa former för samarbetet mellan statens avtalsnämnd och bolagen böra försöksvis prövas.

Därvid torde böra åläggas avtalsnämnden att på begäran av vederbörande statliga företag eller särskild förhandlingsorganisation för dylika företag dels i möjligaste mån tillhandahålla biträde vid avtalsförhandlingar, för vilket ändamål bör kunna anlitas ordföranden eller annan ledamot eller befattningshavare hos nämnden, dels avge utlåtanden i tolkningsfrågor, dels tillhandahålla statistiska uppgifter och andra upplysningar från nämndens kansli. I mån av överenskommelse med bolagen bör kansliet ställas till förfogande även för bolagens förhandlingsorgan. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, i vad mån bolagen av sådan anledning böra bidra till statens kostnader för nämnda institution. Eventuella dylika bidrag torde få redovisas som uppörd på anslagen till statens avtalsnämnd.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i det föregående angivits fastställa personalförteckning för statens avtalsnämnd;

dels godkänna följande avlöningsstat för statens avtalsnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	23 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	23 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	75 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	5 300
Summa kronor		127 000;

dels under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 anvisa följande *förslagsanslag* nämligen

till <i>Statens avtalsnämnd: Avlöningar</i>	kronor	127 000
samt till <i>Statens avtalsnämnd: Omkostnader</i>	»	15 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bengt Ericsson.